

Naturkvalitetsplan 2009

INDHOLDSFORTEGNELSE

- Indledning
- Relevant lovgivning for kommunens administration på naturområdet
- Registrering af naturarealer (samt beskrivelse af §3-naturtyperne)
- Principperne i naturkvalitetsplanen
- Målsætning for naturarealer i Norddjurs Kommune
- Værdisætning af naturarealer
- Ny metode til værdisætning og målsætning af naturarealer
- Beskyttelse af eksisterende naturområder
- Mulige naturområder
- Spredningskorridorer
- Spærringer
- Afhjælpende foranstaltninger

INDLEDNING

I foråret 2008 afholdt Norddjurs Kommune flere "Åben Kommune"-arrangementer. Her gav mange borgere udtryk for, at naturen er én af de væsentligste årsager til, at de har bosat sig i kommunen. Naturkvalitetsplan 2009 vil præsentere nogle af de virkemidler, Norddjurs Kommune vil tage i anvendelse for at passe på vores fælles natur.

Planen uddyber og forklarer de målsætninger og prioriteringer, som fremgår af kommuneplanen.

Naturkvalitetsplan 2009 omfatter de arealer, der er beskyttet mod ændringer efter naturbeskyttelseslovens § 3. Det vil sige heder, overdrev, enge, strandenge, moser og vandhuller. Planen omfatter desuden de mulige naturområder, dvs. primært landbrugsarealer i omdrift, hvor naturindholdet kan øges gennem ekstensivering af den landbrugsmæssige udnyttelse. Herved vil kommunens naturområder og mulige naturområder danne en sammenhængende struktur.

Naturkvalitetsplan 2009 omfatter ikke vandløb og søer større end 10.000 m², idet planlægningen for disse vandområder er omfattet af de vandplaner, som staten er forpligtiget til at lave i henhold til miljømålsloven.

Det forhenværende Århus Amts Naturkvalitetsplan 2005 har været udgangspunkt for kommunens udarbejdelse af Naturkvalitetsplan 2009. Amtets plan er blevet rettet i form af mindre sproglige justeringer og er blevet rettet på baggrund af relevante lovændringer mm. Da kommunen har overtaget en lang række opgaver som følge af strukturreformen, har kommunen valgt at fortsætte med det administrationsgrundlag, der fandtes i amtets naturkvalitetsplan.

De overordnede mål med Naturkvalitetsplan 2009 er at

- Naturindholdet i Norddjurs Kommune skal bevares og styrkes.
- "Vild natur" skal udvikle sig uden menneskeligt indgreb på nogle arealer, f.eks. rørsump, krat og naturskov.
- Naturindholdet skal beskyttes på eksisterende halvkulturer som heder, overdrev, enge, strandenge og moser samt i vandhuller.
- Natursammenhænge skal styrkes ved, at der skabes et sammenhængende net af spredningskorridorer uden spærringer.
- Hvor naturgivne forhold betinger, at naturindholdet kan blive særligt stort, ønskes landbrugsarealer i omdrift ændret til vedvarende udyrkede områder.
- I landbrugslandet skal der om muligt laves småbiotoper – især hvor disse kan fungere som spredningskorridorer for vilde planter og dyr.
- Den private lodsejer skal inspireres til at beskytte og styrke naturindholdet

RELEVANT LOVGIVNING FOR KOMMUNENS ADMINISTRATION PÅ NATUROMRÅDET

Med strukturreformen har kommunerne overtaget en del af de opgaver, som amterne tidligere varetog på naturområdet, herunder ansvaret for:

Naturbeskyttelsesloven

Den 1. juli 1992 trådte [naturbeskyttelsesloven](#) i kraft. Loven er senest blevet revideret i 2008.

De generelle beskyttelsesbestemmelser for heder, overdrev, enge, strandenge, moser og vandhuller fremgår af lovens § 3, og derfor omtales disse områder som "§3-områder". Beskyttelsen indebærer, at tilstanden ikke må ændres på § 3-områderne, medmindre myndighederne har givet tilladelse til dette. Generelt må jorden ikke drives anderledes end hidtil, hvilket betyder, at områderne ikke må omlægges hyppigere, end man gjorde, da loven blev vedtaget i 1992. Områderne må heller ikke opdyrkes, tilplantes, fyldes op, graves op, gødskes, sprøjtes eller drænes mere end hidtil.

§3-områderne fremgår af dette kort XX. Udpegningen af §3-områderne vil variere i mindre omfang, idet naturområderne kan vokse sig "ind i" og "ud af" beskyttelsen.

EF-habitatdirektivet, EF- fuglebeskyttelsesdirektivet, Ramsar -konventionen

EF-habitatområder, EF- fuglebeskyttelsesområder og Ramsar-områder betegnes under ét som internationale naturbeskyttelsesområder (også kaldet Natura 2000-områder)

EF-habitatdirektivet fra 1992 har til formål at sikre beskyttelsen af naturtyper samt dyre- og plantearter, som i europæisk sammenhæng anses for truede. De danske habitatområder indgår i NATURA 2000, som er navnet på et netværk af naturområder i hele EU. På direktivets bilag I findes næsten 200 naturtyper, og 50 af disse forekommer i Danmark. Nogle af naturtyperne er prioriterede, dvs., at beskyttelsen af disse i EU sammenhæng er særlig vigtig.

Habitatområderne omfatter ofte større landskaber, men er også i stor udstrækning sammenfaldende med EF- fuglebeskyttelsesområderne.

EF- fuglebeskyttelsesdirektivet har til formål at beskytte vilde fuglearters levesteder. De udpegede beskyttelsesområder er for visse havområder sammenfaldende med Ramsar - områder, mens andre typisk omfatter sø- og skovområder.

Ramsar-konventionen har til formål i videst muligt omfang at sikre og forbedre beskyttelsen af vådområder af international betydning. Der lægges særlig vægt på vådområderne som rastepladser for trækfugle.

I følge kommuneplanens retningslinier må der ikke planlægges for eller administreres således, at der åbnes mulighed for byggeri, anlæg eller aktiviteter i og uden for de internationale naturbeskyttelsesområder, hvis denne påvirkning kan indebære en risiko for forringelser af områdernes naturtyper og levesteder for de arter, områderne er udpeget for, eller kan medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for samme. Dvs., at der ikke må gives tilladelser, dispensationer eller godkendelser til projekter eller planer med mindre det kan *afvises*, at planen eller projektet skader Natura-2000-områder.

EF-habitatdirektivet og bilag IV-arter:

Habitatdirektivets artikel 12 indeholder krav om streng beskyttelse af dyrearter og plantearter, der er nævnt på direktivets bilag IV (de såkaldte bilag IV-arter). Du kan læse mere om bilag IV-arter [her](#).

Habitatdirektivets artikel 12 indeholder krav om streng beskyttelse af dyrearter og plantearter nævnt på direktivets bilag IV (de såkaldte bilag IV-arter). Disse arter forekommer overalt, altså både i og uden for de internationale naturbeskyttelsesområder. Beskyttelsen indebærer, at der er forbud mod at beskadige eller ødelægge arternes yngle- eller rasteområder. Det betyder, at myndighederne er forpligtet til at varetage hensynet til dyrearterne nævnt på direktivets bilag IV.

Miljømålsloven

[Miljømålsloven](#), der blev vedtaget i december 2003, skal sikre gennemførelsen af EF-habitatdirektivet og EU's [vandrammedirektiv](#). Loven fastsætter de administrative og proceduremæssige krav til planlægningen for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000 områder). Loven forpligter de statslige miljøcentre til at udarbejde Natura 2000-planer for de internationale naturbeskyttelsesområder uden skovbevoksning. Herunder skal der fastsættes målsætninger og udarbejdes indsatsprogrammer, ligesom myndighederne skal sikre, at et vedtaget indsatsprogram gennemføres.

I Skovloven er der tilsvarende bestemmelser om miljøministeriets pligt til at udarbejde Natura 2000- skovplaner for de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer i områderne.

Kommunerne er ansvarlige for at føre handleplanerne ud i livet. Målet er, at det skal sikres, at der er "gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyperne, som Natura 2000-

områderne er udpeget for at beskytte. *Kommunen må i sin administration ikke træffe afgørelser, der strider mod vilkårene i vand- og Natura2000-planerne.*

Det forudsættes, at der som udgangspunkt kan indgås frivillige aftaler med ejerne om drift eller andre foranstaltninger på de arealer, der indgår i arbejdet med miljømålsloven. Men hvis der ikke kan opnås en aftale, forpligtes myndighederne til at pålægge ejerne de nødvendige foranstaltninger. Du kan læse meget mere om miljømålsloven [her](#):

REGISTRERING AF NATURAREALER

Tabellen viser det samlede areal af de forskellige §3-typer i kommunen. Norddjurs Kommune har i 2009 registreret i alt ca. 2300 §3-områder, der samlet udgør ca. 5361 ha og dermed ca. 7,4 % af Norddjurs Kommunes samlede areal.

Naturtype	Antal hektar §3 i alt i Norddjurs Kommune	§3-naturtype i % af kommunens areal	Målsætning		
			A (ha)	B (ha)	C (ha)
Hede	2398	3,33	2049	323	26
Strandenge	484	0,67	279	186 (heraf 8 u. målsætning)	19
Moser	921	1,28	245	667	9
Ferske enge	952	1,32	145	803	4
Overdrev	306	0,42	135	171	0
§3-vandhuller	300	0,42	51	249 (heraf 152 u. målsætning)	0
I alt for alle §3-naturtyper	5361	7,44	2904	2399	58

Opgørelsen vedr. vandhuller dækker om vandhuller, der er mellem 100 –10000 m². Søer over 1 ha, samt en lang række vandløb er også omfattet af §3, men disse vandområder fremgår ikke af opgørelsen.

Det ca. 1200 ha store hedeareal på Anholt udgør en væsentlig del af Norddjurs Kommunes §3-arealer

Læs mere om heder [her](#)

Læs mere om overdrev [her](#)

Læs mere om ferske enge [her](#)

Læs mere om moser [her](#)

Læs mere om strandenge [her](#)

Læs mere om vandhuller [her](#)

Læs mere om småbiotoper [her](#)

PRINCIPPERNE I NATURKVALITETSPLANEN

På baggrund af luffotos har det forhenværende Århus Amt lavet en foreløbig registrering af de arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens §3. Herefter har amtet og senere Norddjurs Kommune besigtiget de fleste §3-områder, hvor man har vurderet områdernes naturindhold og har tildelt de registrerede/besigtigede områder de målsætninger, der fremgår af kortbilag x.x.

Målsætninger beskriver kommunalbestyrelsens fremadrettede ønsker med områderne.

Hovedprincippet i naturkvalitetsplanen er, at beskyttelse af naturområder med mest værdifuld naturindhold prioriteres højest. Etablering af nye naturområder, der forbedrer sammenhæng, naturindhold og størrelse af naturområder, har højest prioritet blandt de mulige naturområder. Endelig indeholder naturkvalitetsplanen en oversigt over spredningskorridorer og spærringer i disse.

Ud fra naturindholdet og det potentielle naturindhold i de eksisterende naturarealer og vandhuller er disse arealer tildelt en målsætning inden for disse 3 kategorier:

- A-målsætning
- B-målsætning
- C-målsætning

Målsætningerne er optaget i Kommuneplanens kortbilag xx og er dermed bindende for kommunens planlægning, myndighedsudøvelse og øvrige indsats.

Under "Målsætninger for naturarealer i Norddjurs Kommune" er det anført, hvilke restriktioner og hvilken indsats, der skal til, for at målsætningerne er opfyldes.

I afsnittene om de enkelte naturtyper er målsætningerne gjort mere detaljerede og målrettede for den pågældende naturtype.

MÅLSÆTNING FOR NATURAREALER I NORDDJURS KOMMUNE

Målsætning	Naturindhold	Kulturpåvirkning	Restriktioner	Indsats
A	Særlig typisk natur eller forekomst af sjældne dyr og planter	Jorden aldrig (eller meget sjældent) forstyrret . Meget lang og stabil ekstensiv driftsperiode. Ingen gødskning eller sprøjtning. For vandhuller: Ingen eller minimal ydre påvirkning fra f.eks. gødskning, sprøjtning og spildevand	Der gives normalt kun tilladelse til indgreb, der understøtter naturtypekvaliteten	Om nødvendigt skal kommunen støtte plejeforanstaltninger eller kanaliseringen af midler hertil
B	En for naturtypen karakteristisk lokalitet evt. med nogle sjældne dyr og planter	Stabil drift i årtier. Ingen eller kun lidt gødskning og sprøjtning For vandhuller: Moderat påvirkning fra omgivelserne	Mindre indgreb i natur en kan i særlige tilfælde godkendes efter konkret vurdering, f.eks. oprensning og udvidelse af vandhul, etablering af vandhul eller mindre beplantning	Nødvendige midler til plejeforanstaltninger m.v. kan kanaliseres hertil, men kommunen forpligter sig ikke til at afholde udgifter
C	Naturområde ofte uden veludviklet , karakteristisk dyre- og planteliv	Ustabil drift eller ændret drift i seneste årti. Arealer ofte gødskede og sprøjtede For vandhuller: Kontinuert og betydelig påvirkning fra omgivelserne	Ændring i natur type kan evt. tillades. Inddragelse af areal til omdrift tillades normalt ikke	Ingen forpligtigelse til indsats fra offentlige myndigheder

Følgende typer af områder er A-målsatte:

- Særligt typiske lokaliteter eller lokaliteter med forekomst af sjældne dyr og planter.
- Uberørt natur: Arealer, hvor kommunalbestyrelsen ønsker, at naturen skal have lov til at udvikle sig helt uden menneskeligt indgreb.
- Karakteristiske lokaliteter, hvor der er gode muligheder, forat lokaliteterne kan udvikle sig til at indeholde ganske særlige natur-værdier, evt. ved hjælp af naturpleje.

Følgende typer af områder er B-målsatte:

- De karakteristiske naturarealer, som ikke har fået en A-målsætning (det vil sige langt de fleste) .
- Naturarealer p.t. med beskedent naturindhold, men hvor mulighederne er gode for, at arealerne kan udvikle sig til karakteristiske og værdifulde naturtypelokaliteter.
- Vandhuller beliggende i B-målsatte naturområder og i dyrkede områder.

Følgende typer af områder er C-målsatte:

- Naturarealer med beskedent naturindhold og med mindre gode muligheder for udvikling af karakteristisk og sammenhængende natur (f.eks. på grund af ringe størrelse og/ eller isoleret beliggenhed).
- Vandhuller: Tekniske anlæg f.eks. regnvandsbassiner.

VÆRDISÆTNING AF NATURAREALER

Ved besigtigelse af §3-områder registreres kommunen bl.a. områdets driftshistorie plantearter og evt. forekommende dyrearter. De registrerede oplysninger bruges jævnfør overstående til at tildele området en (fremadrettet) målsætning, og en værdisætning (der er en vurdering af områdets aktuelle naturkvalitet på besigtigelsestidspunktet). Nedenstående ses de faktorer, som bruges ved fastlæggelse af et områdets værdisætning.

Alle besigtigelsesdata er tilgængelige på www.naturdata.dk

Værdisætning af vandhuller i Norddjurs Kommune			
Værdisætning	Naturgrundlag		Naturindhold
	Kulturpåvirkning	Landskab	Flora og Fauna
A	Jorden aldrig eller næsten aldrig forstyrret	Særlige landskaber	Ofte særlig typisk lokalitet eller
	Meget lang og stabil ekstensiv driftsperiode eller ingen drift		Artsrig lokalitet med islæt af sjældne arter
	Ingen gødskning eller sprøjtning		
B	Stabil drift i årtier	Typisk landskab	Karakteristisk flora og fauna for naturtypen
	Ingen eller kun lidt gødskning eller sprøjtning		
C	Ustabil drift eller ændret drift det seneste årti	Enkelt, isoleret mindre område	Flora og fauna mindre karakteristisk og mindre udviklet
	Arealer ofte gødskede og sprøjtede		
Værdisætning af naturtyper i Norddjurs Kommune			
Værdisætning	Naturgrundlag		Naturindhold
	Kulturpåvirkning	Tilstand	Flora og Fauna
A	Ingen eller minimal påvirkning fra det omkringliggende i form af f.eks. gødskning, sprøjtning og spildevand	Optimale forhold både fysisk, kemisk og biologisk	Ofte særlig typisk eller artsrig lokalitet evt. med islæt af sjældne arter
B	Moderat påvirkning fra omgivelserne	Gode forhold enten fysisk, kemisk og biologisk	Karakteristisk flora og fauna for naturtypen
C	Kontinuert og betydelig påvirkning fra omgivelserne	Ringe forhold både fysisk, kemisk og biologisk	Flora og fauna mindre karakteristisk og mindre udviklet

Ved at sammenholde et naturområdes aktuelle naturtilstand (værdisætning) med den ønskede naturtilstand (målsætning) kan kommunen vurdere, om naturområderne lever op de potentialer, som de har i kraft af beliggenhed, jordbundsforhold, driftshistorie etc. Herved kan kommunens prioritere, hvor der skal gøres en indsats for at forbedre forholdene.

NY METODE TIL VÆRDISÆTNING OG MÅLSÆTNING AF NATURAREALER

Udover at naturområderne tildeles hhv. A-, B- og C-målsætninger og –værdisætninger ved tilsynene, vurderer Norddjurs Kommune også naturområdernes tilstand og målsætninger ud fra nedenstående fem-delte skala. Metoden, der er udviklet af Danmarks Miljøundersøgelser, er beskrevet [her](#). Metoden skal gradvist erstatte ABC-skalaen, men ABC-skalaen bevares indtil kommunen har kortlagt tilstrækkeligt med naturområder efter den nye femdelte skala,.

5 kvalitetsklasser for tilstand og målsætning

- I Høj naturtilstand, tæt på det i dag optimale.
- II God naturtilstand
- III Moderat naturtilstand
- IV Ringe naturtilstand
- V Dårlig naturtilstand.

BESKYTTELSE AF EKSISTERENDE NATUROMRÅDER

I følge naturbeskyttelseslovens §3 må heder, overdrev, enge, strandenge, moser, vandløb og søer ikke ændres uden tilladelse fra Kommunalbestyrelsen.

Naturkvalitetsplanen giver retningslinier for, om der kan gives tilladelse til ændringer.

De arealer, som er beskyttet mod ændringer, er som nævnt kortlagt vha. luftfotos af Århus Amt i 1994-95. Kortlægningen forbedres ved løbende systematisk tilsyn af §3-områderne og ved tilsyn i forbindelse med konkrete sager, der berører §3-områder.

Registreringerne af §3-områder kan ses på kortbilag xx.

Nogle ændringer kan øge naturindholdet i et område, f.eks. udgravning af vandhul eller etablering af bevoksning på visse lokaliteter. Men de fleste menneskeskabte ændringer, f.eks. gødskning eller inddragelse af arealer i landbrugsmæssig omdrift, vil være en forringelse eller ødelæggelse af naturindholdet.

Et naturområde (en halvkultur) kan også ændre karakter, hvis den hidtidige ekstensive drift - f.eks. græsning - ophører. Dette er ikke i strid med naturbeskyttelsesloven, men arealet vil ændre karakter, f.eks. ved at gro til med træer, buske eller tagrør.

Den beskyttede naturtype vil efterhånden forvandle sig til en anden slags natur.

Ændringen er ofte uønsket ud fra et naturbevarelsessynspunkt, dels fordi ændringen kan ske så hurtigt, at det nye økosystem bliver artsfattigt, dels fordi den hidtidige naturtype forsvinder.

Ønsker man ikke arealer med halvkultur ændret, kan dette modvirkes ved pleje af arealerne. For eksempel ved at fjerne træer og buske eller ved at støtte at der genindføres græsning på arealet.

MULIGE NATUROMRÅDER

De dyrkede arealer rummer landskabsmæssige og geologiske værdier, men også naturværdier i form af vilde dyr og planter, der er knyttet til de dyrkede marker. Markerne

spiller en stor rolle for plante- og dyrelivet i Danmark både som levested for et betydeligt antal arter og som fødesøgningsområde for yderligere et stort antal dyr.

De dyrkede marker er altså naturmæssigt langt fra en "ørken", og specielt kan småbiotoper som hegn, krat, vandhuller og diger berige det vilde plante- og dyreliv i det dyrkede land.

Mængden og artsrigdommen af de vilde dyr og planter er dog normalt meget mindre end på de ekstensivt udnyttede arealer. De vigtigste årsager til det "fattigere" vilde plante- og dyreliv på de dyrkede arealer er først og fremmest jordbehandlingen, konkurrence med afgrøden, sprøjtning og gødsning.

I Naturkvalitetsplanen er der derfor foretaget en udpegning af de arealer i omdrift, der udover at øge naturarealet også vil kunne bidrage til at øge naturindholdet og natursammenhængen i landskabet, hvis de tages ud af omdrift. Disse områder betegnes "mulige naturområder"

Udpegningen af de mulige naturområder er sket ud fra en samlet afvejning af natur – og jordbrugsinteresser, sådan at dannelse af nye naturområder prioriteres højest på de arealer, hvor naturgevinsten bliver størst i forhold til det produktionstab, der er forbundet med opgivelsen af sædvanlig landbrugsmæssig drift.

Det er derfor især lave, fugtige ådale, stejle skrænter og jord af ringe bonitet, der er udpeget som mulige naturområder.

Udnyttelsen af arealer i omdrift bestemmes af lodsejeren (inden for lovgivningens rammer). Naturkvalitetsplanens udpegning af og målsætninger om omlægning af driften i mulige naturområder til ekstensiv drift er derfor ikke et krav til lodsejeren, men derimod krav til offentlige myndigheder – herunder kommunen – om at anvende planlægningsmuligheder og EU-støtteordninger m.v. i overensstemmelse med planen – og herudover forhåbentlig kunne inspirere lodsejerne i deres egen indsats for naturen.

Nedenstående skema viser de faktorer, der giver høj prioritet ved udpegning af de mulige naturområder:

Prioriteringsgruppe	Potentielle betydning
1. prioritering	<p>Arealer, der vil kunne få særlige naturmæssige kvaliteter og/ eller få stor betydning som forbindelse mellem eksisterende højt målsatte naturområder. Arealer, der danner bufferzone omkring højt målsatte vandområder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omdriftsarealer, der ligger umiddelbart op til A-målsatte naturområder, og hvor der er skønnet, at der er gode chancer for, at der kan udvikles et meget værdifuldt naturområde. • Omdriftsarealer, der ligger imellem naturområder i ådale med overvejende sammenhængende naturområder i forbindelse med de udpegede spredningskorridorer. • Omdriftsarealer ved højt målsatte vandløb, eller søer, hvor erosion eller næringsstofafstrømning har lokal betydning for den fysiske eller kemiske tilstand i vandmiljøet .
2. prioritering	<p>Arealer, hvor der vil kunne udvikle sig en karakteristisk og værdifuld natur og/ eller vil kunne danne forbindelse til andre naturområder.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omdriftsarealer, der kan medvirke til skabelse og udbygning af sammenhængende naturområder, typisk ådale uden omdrift - også af hensyn til vandkvalitet i vandløb og søer
3. prioritering	<p>Arealer, hvor der kan udvikle sig naturværdier af mere almindelig karakter, og som kan øge naturarealerne.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omdriftsarealer, som ikke umiddelbart indgår i eksisterende naturområder eller spredningskorridorer.

SPREDNINGSKORRIDORER

Den landbrugsmæssige udnyttelse, vejanlæg og byudvikling har reduceret og opsplittet naturen, idet en vejdæmning eller en kornmark kan være en uovervindelig barriere for mange af det åbne lands dyrearter.

Mange dyrearter har lav mobilitet og fjerner sig ikke langt fra deres typiske levesteder.

For at sikre vidt udbredte og genetisk sunde bestande af det åbne lands vilde dyrearter er det nødvendigt, at der findes et net af sammenhængende natur, der kan sikre dyrenes spredning mellem adskilte lysåbne naturarealer og mellem adskilte skove. Dette netværk af sammenhængende natur kaldes spredningskorridorer

Århus Amt har i Naturkvalitetsplan 2005 udpeget de spredningskorridorer, der kan sikre sammenhæng mellem vigtige levesteder for dyr og planter. Spredningskorridorerne er primært udpeget med tanke på større pattedyr som odder, grævling og mårhund, men vil også kunne opfylde en lang række mindre krævende arters behov for naturindhold og natursammenhænge. Norddjurs Kommune har indtil videre valgt at videreføre amtets kortlægning over spredningskorridorerne i uændret form.

Samtidigt har amtet kortlagt de væsentlige spærringer i spredningskorridorerne blevet kortlagt. Spredningskorridorer og spærringer fremgår af kortbilag XX

Generelt om spredningskorridorerens naturindhold

Det åbne lands forskellige dyrearter stiller vidt forskellige krav til levesteder, fourageringsmuligheder og skjul. Spredningskorridorer, der kan fungere effektivt for en meget bred vifte af organismer, skal derfor helst rumme sammenhængende, både tør og våd natur. Disse forhold er oftest til stede i landskabets ådale. Ådalene har ofte sammenhængende bånd af naturarealer og skræntskove omkring vandløbene. Men sammenhænge er dog visse steder afbrudt af dyrkede marker og krydsende veje.

I sær i de øvre ender af ådalene, hvor vandløbene er små, og omkring vandskellene, hvor to spredningskorridorer mødes, er naturforbindelserne tit mangelfulde.

Skovene udgør en meget væsentlig del af naturgrundlaget i Danmark både som selvstændigt levested for en lang række af vore vilde planter og dyr og som element i en mosaik af naturtyper, der udgør de store sammenhængende naturområder og spredningskorridorer.

Spredningsmæssig betydning har især skove, der grænser op til ådalene. Naturmæssigt afvekslende og fugtige skove rummer flest levesteder af betydning for det åbne lands dyreliv. Spredningen er specielt knyttet til skovenes randzoner. Derfor udgør artsrige, lysåbne, skovbryn et vigtigt element i spredningskorridorerne.

Naturkvalitetsplanens spredningskorridorer er primært udpeget som snævre bånd omkring vandløbene i ådalene. Hvor spredningskorridorerens sammenhængende natur ind imellem er afbrudt af dyrkede arealer, er disse udpeget som mulige naturarealer. Det vil bidrage væsentligt til spredningskorridorerens funktion, hvis naturindholdet blev øget i disse områder. Dette kan ske ved at:

- arealerne ekstensiveres eller
- der etableres "trædestens-natur" i form af f.eks. vandhuller eller remiseplantninger
- eller der plantes løvtræer i flere rækker på langs af korridorerne.

Beplantninger kan visse steder være i konflikt med landskabshensyn. Naturindholdet må her øges på andre måder. Hvor skovområder har speciel, sammenbindende, spredningsmæssig betydning, er der udpeget smalle spredningskorridorer gennem skovenes naturmæssigt mest afvekslende områder.

SPÆRRINGER

Århus Amt har ligeledes kortlagt de vigtigste spærringer for dyrelivets spredning. Norddjurs Kommune har indtil videre valgt at videreføre amtets kortlægning over spærringerne i uændret form.

Spærringerne består typisk af større veje og jernbaner, som krydser ådale på høje dæmninger uden passagemulighed for dyr langs vandløbsunderføringen.

Afhjælpning af spærringerne er prioriteret på en skala fra 1 til 3. Spærringerne er prioriteret i grupper i sammenhængende vandløbssystemer, idet hensigten er at spredningsforholdene forbedres generelt i et sammenhængende område af gangen. Prioriteringen af faunaspærringerne er foretaget efter nedenstående kriterier, hvor der primært er taget hensyn til de vandløbsnære arter, især odderen

1. Spærringer indenfor eller i tilknytning til habitatområder med stor naturværdi og odder på udpegningsgrundlaget.
2. Spærringer indenfor odder-udbredelsesområde eller i randzoner, hvor spredning forventes.
3. Spærringer i forbindelse med et vandløb, der forbinder områder med stor naturværdi samt områder med forekomst af odder. Spærringer i spredningskorridorer med i øvrigt gode natursammenhænge.

Endvidere har amtet foretaget følgende [prioritering](#):

1. Skal afhjælpes snarest
2. Bør afhjælpes snarest
3. Afhjælpes når midler er tilgængelige samt mindre spærringer/mindre vigtige områder

AFHÆLPENDE FORANSTALTNINGER

Spærringer kan fjernes ved såkaldt afhjælpende foranstaltninger, som du kan læse mere om her.

Afhjælpende foranstaltninger – nyanlæg

Hvor nye veje krydser spredningskorridorer, bliver der i vejprojektet indarbejdet passende faunapassager, så vejens barrierevirkning nedsættes. Faunapassagernes udformning bestemmes af korridorens spredningsbiologiske betydning og af landskabsforholdene.

Landskabsbro

Alle dyrearters spredningsbehov varetages af en landskabsbro med stor frihøjde og i fuld dalbredde, hvor vandløbets naturomgivelser er ført under broen, og hvor der er lys nok til at vegetationen er ubrudt. Denne løsning er oftest at foretrække af landskabsæstetiske grunde, men er også den dyreste.

Faunarør med banketter

Et rør i stor dimension, hvor der på begge sider af vandløbet kan føres brede banketter som forlængelser af vandløbets brinker, kan varetage de fleste dyregruppers spredningsbehov. Dimension af rør og banketter bestemmes af korridorens spredningsbiologiske betydning.

Mindre rør

For specielle dyregrupper (f.eks. tudser eller grævling) kan tørre rør med mindre dimension i visse situationer nedsætte vejens barrierevirkning. Rørene skal forsynes med tilledende hegning og placeres efter konkret kortlægning af dyrenes vandringsveje.

Faunabro

I specielle tilfælde, hvor en nedgravet ny vej overskærer en væsentlig, tør korridor eller sammenhængen mellem større skove, kan der etableres en jorddækket faunabro, så der kan fastholdes en overført naturkorridor over vejen i niveau med det omgivende landskab.

Afhjælpende foranstaltninger ved eksisterende veje og jernbaner

Supplerende banketter

Ved reovering og sideudvidelser af eksisterende veje skal det altid vurderes, om faunapassageforholdene samtidig kan forbedres.

Barrierevirkningen af det eksisterende vejnets krydsninger af spredningskorridorerne kan i visse tilfælde delvis afhjælpes ved at anlægge tørre banketter i eksisterende vandløbs- underføringer. Ofte er ældre rørunderføringer dog udført i så lille dimension, at der ikke er plads til fungerende faunabanketter.

Ved eksisterende broanlæg kan der etableres faste banketter under broen langs vandløbet uden at formindske vandafledningsevnen nævneværdigt. Selv ret smalle, tørre banketter med enkelte større sten er medvirkende til at skabe spredningsmæssig sammenhæng i spredningskorridorerne i ådalene på tværs af skærende veje. Banketter på ½ til 1½ meters bredde tiltrækker og benyttes af de fleste dyrearter (f.eks. hare, rådyr og kronstyr). Banketterne er i høj grad med til at hindre oddere i at søge op over vejen med risiko for at blive trafikdræbt.

Tørre rør i mindre dimension

Rør op til en diameter på ¾ meter kan skydes igennem eksisterende vejdæmninger. Som en nødløsning kan sådanne rør i visse tilfælde anvendes af f.eks. grævling og pindsvin.

Flydebanketter

Hvor der ikke er plads til at indbygge faste faunabanketter i bestående broanlæg, kan smalle flydebanketter i nogen grad afhjælpe barrierevirkningen. Konstruktionen kan anvendes, hvor der er svingende vandstand. Der er erfaring for, at odderen gerne anvender de smalle flydebanketter, mens konstruktionen ikke er velegnet for de fleste andre dyregrupper.